

DE PARTEA CUI LUCREAZĂ TIMPUL?

punct, nă vom trăi acel slăbițor sentiment al ireparabilului, provocat de rătăcirea unei ocazii unice. Fiindcă, dincolo de toate motivațiile și circumstanțierile, ceea ce se întâmplă e neverosimil. Același teatru care a traversat cu un soi de fanatică încredere în sine deșertul, același teatru care a intrat în revoluție cu fruntea sus — „Artiștii sînt cu noi!” — zace acum parcă toropit de lingoare. Destui dintre extraordinarii noștri actori, care s-au dovedit de atîtea ori în stare să țină sala cu suflul la gură, făcînd inimile să bată mai repede, nu lucrează — deocamdată (!) — nimic, privirea le rătăcește, derutată, pe deasupra volumelor așezate în cuprinzătoare biblioteci de dramaturgie, și un fel de spaimă nelămurită le dă tîrcoale. Cîteva echipe s-au apucat să repete, pentru ca după nu multă vreme înjghebarea să se destrame, din pricina unor impulsuri incontrolabile — actorice care nu se simt la locul lor, care vor altceva, care vor altundeva... Sînt și colective întregi care, în așteptarea cuiva sau a ceva, par a fi paralizate. Regizori doritori să recupereze timpul pierdut propun piese la care altădată nimeni n-ar fi îndrăznit să viseze și se miră că nu stîrnesc entuziasm: dorința lor legitimă de a resitua teatrul românesc la locul ce i se cuvine pe orbita vieții artistice europene, recuperînd decalajele și desincronizările pricinuite de politica izolaționistă din ultimii ani, este, implicit, o pledoarie pentru depășirea încordărilor, pentru revenirea la condiția tradițională a teatrului.

Și dacă, totuși, marea, excepțională șansă a artistului român, răsplată ce i se oferă, de către o furtivă imanență, pentru eroica lui dăruire, este tocmai aceea de a nu eluda solicitările și dificultățile momentului, de a nu-l traversa într-un fel de protectoare somnolență? Căci dincolo de peretele de sticlă există aceste mulțimi agitate, acest tineret care clocoțește, care dă în foc... Poate că strania boală care întîrzie „normalizarea” este tocmai intuiția, insuficient conștientizată, că există riscul de a lăsa să treacă „clipa cea repede” fără a lega un dialog esențial. Nu voi pune acest risc sub semnul catastroficului, întrucît, firește, există garanțiile de continuitate rezidînd în marele repertoriu și în talentul verificat al numerosului contingent de artiști. Este vorba despre altceva, de natura inefabilului, de care depinde nu soarta teatrului ca instituție culturală organizată într-o structură eficientă, ci ascendentul său etic și emoțional, într-o împrejurare hotărîtoare pentru configurația societății. Admițînd drept premisă faptul că istoria i-a

pus (și) pe artiști într-o situație fără precedent, nu este oare în firea lucrurilor ca răspunsul lor să fie, deopotrivă, unul cum nu a mai fost formulat? Și nu curajul de a căuta acest răspuns ar fi calea ieșirii din criză, mai degrabă decît aceea de a le cere să se întoarcă, după un interval de dezmeticire, la cărările bătute?

Aceasta nu înseamnă că aș cunoaște răspunsul la întrebare, sau că există cineva anume care îl cunoaște. Poeții se întreabă, și ei, ce fel de poezie vor scrie, cineastii se întreabă ce fel de filme vor turna. Toți creatorii de artă presimt, și mulți o și afirmă, că nu vor mai putea trăi, nu vor mai putea crea la fel ca înainte. Numai din partea teatrului se așteaptă, cine știe de ce, să reintre în matcă — desigur, lărgindu-și repertoriul, desigur, eliberat de amestecul cenzurii, cu nițel piper, în fond, însă, neschimbat: ca „în vremurile bune”. Acesta este pariul cu timpul pe care îl propun unii organizatori, și presiunea lor, în esență conformistă, s-ar putea să aibă câștig de cauză, întrucît își ia drept aliat firește toate vechile, rezistentele deprinderi. Mai ales dacă „inițiativa noului” vor fi în continuare de calibrul și de nivelul celor dinții teatre particulare deschise la noi; raportîndu-se la asemenea repere, bunii profesioniști nu pot alege altă cale decît întoarcerea la unelte dîntii...

Ar mai fi, totuși, speranța ca băierile cerului să se rupă, și o ploaie de vară, caldă și fremătătoare, să trezească îndrăznelile amorțite, să dea artiștilor puterea de a începe altfel. În neșumărate alte feluri — reinventîndu-și arta în pas cu această societate care se schimbă și se diversifică pe zi ce trece, care se împarte în grupuri și grupulețe, pentru a se vindeca astfel de cumplita maladie a uniformizării și omogenizării, și care are nevoie de alternative, de formule neîncercate, de oferte particularizate, ca de aer proaspăt.

În sensul acesta, timpul formulează acum un avertisment. El curge azi mai repede decît altădată, nu are chiar deloc răbdare să aștepte. Cine nu-i simte pulsul riscă să iasă la pensie uitat undeva în urmă, pe o limbă de uscat ocolită de ape. N-am curaj să-mi imaginez o lume care, negăsindu-și la întîlnire artiștii, se va fi descurcat fără ei, obișnuindu-se să existe lipsită de acest lux prea necesar. Sau acordîndu-i, cu blajină indiferență, un loc oarecare la capitolul plăceri. E o ipoteză deloc mai roz decît cea orwelliană.

Nu e un secret: pulsul teatrului bate rar și neregulat. Explicațiile (justificările?) sînt de asemenea cunoscute: convulsiile vieții

politice, relația iubire ură cu televizorul, pe care-l contestăm și care nu ne slăbește din capcană, un anume sentiment de nesiguranță provocat de creșterea indicelui infracțional, toate acestea — plus încă ceva — fac ca lumea să nu prea vină la teatru. La urma urmei, e firesc spunem: dacă înainte de revoluție spectatorii erau dispuși să stea la coadă ore în șir ca să-și procure bilete, ori le plăteau la supraprel, dacă nu pregetau să înfrunte frigul din sălile de spectacole și necazurile transportului în comun la întoarcerea acasă, o făceau pentru că teatrul le oferea iluzia absolut necesară a supraviețuirii. De vreme ce astăzi problema nu se mai pune în acești termeni, teatrul se află în situația de a renunța la postura orgolioasă a celui ce deține elixirul vieții. Realitatea dură îl obligă să se plaseze într-o modestă poziție de expectativă. Să-și caute un nou ritm. Să aștepte. Să se adapteze...

Raționament corect, bazat pe argumente incontestabile. Căci e nevoie de un timp oarecare, desigur, pentru a produce spectacole degrevate de impozitul prejudecăților moralizatoare, și de mai mult timp, încă, pentru a scrie acele piese neconfectionate după tipar, care să sune normal, eventual inedit, la urechea publicului. Cînd acest timp materialmente necesar pentru obținerea respectivului rezultat se va fi scurs, între scena românească și spectatorii săi se va instaura probabil relația calmă, depatetizată, existentă de foarte multă vreme în majoritatea țărilor civilizate; premierele se vor succeda conform programării, sălile vor fi vindute într-un procent convenabil, industria de spectacole va funcționa și toată lumea va fi mulțumită. Să avem deci, răbdare...

Întrebarea pe care îndrăznesc să (mi-)o pun este dacă, ajunși în acel

Ileana Popovici

